

While in Britain (I)

Radu Tataruca

On

* my first time in Britain

* my falling in love with Britain

* my leaving Britain

(Marea Britanie; Consiliul Britanic; bibliotecă; Târgul Internațional de Carte-Londra, 1997; The Library Association)

Lapidar: 15-29 martie, Marea Britanie. Coordonate: Târgul Internațional de Carte de la Londra, Asociația Bibliotecarilor din Marea Britanie, biblioteci publice și universitare din Londra, Oxford, Leeds și Manchester, Leeds

Metropolitan University, Boston Spa Document Supply Centre, Birourile și Centrele de Informare ale Consiliului Britanic din Londra și Manchester.

Târgul de Carte s-a ținut la Olympia Halls între 16 și 18 martie. Au fost prezente peste o mie de firme din 45 de țări. Pe lângă cartea expusă, debordau o dinamică arie New Media, o secție extinsă de tipografie și servicii pentru editori, autori dând autografe, dezbateri, lansări de carte, spectacole.

Pentru a nu încerca să văd mult ca să înțeleg puțin, am ales câteva repere. De pildă, al 5-lea Simposion Internațional de Copyright din Londra, sub deviza edificării unei înțelegeri asupra proprietății intelectuale în era informației: proprietari și utilizatori în dezbateri intense despre stabilirea de sisteme de copyright management valabile în mediul comunicării și publicării electronice în rețea, vizând de la autor, editor/producător, sisteme individuale sau colective, oficiale sau voluntare, la sisteme numerice, pentru identificarea unei opere ori a componentelor sale în scopul înregistrării și cuantificării drepturilor. S-au făcut aprecieri asupra ultimelor evenimente în domeniu - noua legislație EU (și reacția SUA) privind durata, drepturile rentale și protecția bazelor de date, reactualizarea Convenției de la Berna și implicațiile practice, ediții multinaționale în diferite părți ale lumii, puncte fierbinți ale pirateriei editoriale și acțiunea internațională împotriva lor, drepturile electronice: ce sunt, cine are controlul, care sunt beneficiile.

După un drum de pelerin la standul Consiliului Britanic, vizite la standurile Library Association și Scottish Publishers Association - repere în program - am hoinărit, decis să nu mă opresc

nicunde mai mult de câteva minute, simțindu-mă în primejdie de a fi absorbit definitiv de nisipul negru al scrisului mărunț, de mirajul încremenit în cromaica lucioasă a copertilor. Oamenii parcă nici nu-i mai vedeam. Și, slavă Domnului, aveai la ce te uita. Dar, fără să fiu un mizantrop, din când în când, am eu așa o părere că societatea cea de iese de pe mâna croitorilor pălește în fața celei pe care o îmbracă legătorii de carte. Printre edituri celebre, tot felul de case, vechi și noi, mai mari ori mai mici. Partea noastră de lume: am trecut pe lângă un stand slovac, în altă arie, cred că am zărit și o altă firmă, Kossuth. Se poate ca ai noștri să nu bată decât până la Frankfurt, mi-am zis.

Biblioteca publică din Croydon (suburbie a Londrei, cu veleități de oraș independent, fostă așezare romană) e cel mai modern așezământ de gen pe care l-am văzut. Aici se întrupează ingemănat visurile Bibliotecarului și ale Cititorului, altunde ele putând sta, dacă nu închiondorindu-se, măcar făcându-și niscaiva zimbre: spații largi, uși automate, talkie lifts, temperatură constantă, scări rulante, mobilier ultrafuncțional, ferestre imense, liniște, curățenie, personal amabil, degajat, disponibil, câteva tipuri de cataloage pentru priceperea și nevoile de accesare ale fiecăruia, automate pentru cafea, cola etc. și, peste tot, măria sa, Computerul, fixul sfârșitului de secol. O altă obsesie, privind drepturile individului, determină administrația să afișeze la avizier că Gay&Lesbian Books au fost coborâte la nivelul I.

Drumul (de fier) spre Oxford e o ameteală încântătoare printre dealuri prelinse alene și câmpii inverzite. Satele (vorba vine) ne arată cerul cu arhitectura sveltă a bisericilor. Trenul pare că stă pe loc iar filmul ferestrei aduce și duce un fel de valea Moldovei dar fără munți și cu apele lor, engleze. Sunt toate sub sennul unui dor de ducă, cele ce dincolo de fereastră, cele din mine. Alunecăm pe lângă Isis, Oxfordul apare prea repede cu turlele și tumurile

MERIDIAN: CONTACTE EXTERNE

R. Tataruca: While in Britain

cetății universitare. De ce Isis și nu Thames? Mai târziu, după-amiază, am stat preț de câteva minute bune la taclale și la o bere cu un barman: el n-are alți clienți, obișnuții casei - studenți, profesori - sunt în vacanța de Paște, iar eu nu mă grăbesc, avind tren spre Londra la fiecare jumătate de oră. Terasa e pe debarcader, câteva șalupe sunt amarate, altele trec în amonte sau aval. Îl întreb despre Isis și nu știe, dar mă provoacă să-i spun eu, și berea e pe gratis. Numele care i se dă Tamisei în regiunea Oxfordului, menține o veche confuzie academică. Denumirea romană a fluviului era Tamesis. Cândva, în veacul al XIV-lea, niscaiva învățați etimologi au hotărât că aceasta trebuie să fie o contracție de la Thames și Isis; așa că au dat numele de Thames apei, la vale de Dorchester, și Isis, cursului superior: mi-am câștigat berea.

Cobor cu regret (trenul lor nu te dă cu capul de toți pereții nici la macazuri, nici la 180 km pe oră, are telefon, uși cu senzori, e curat, curat, din timp în timp trece cineva cu un trolley cu mâncare și răcoritoare, apoi un băietan cu mănuși care strânge resturi aruncând un ochi expert în juru-i (literal, cred că se tem de bombe), sunt ziare și reviste proaspete, un panou electronic deasupra ușii afișează traseul, stația care urmează, ce mai, să tot călătorești!).

Singurul lucru pe care Anglia mi l-a promis și nu mi l-a dat a fost ploaia. Și aici, la Oxford, pe un soare simpatic, ieșim din gara de sticlă și în două minute suntem pe strada mare, în plin oraș medieval. Doar cele din vitrine sunt ale zilelor noastre, nici astea toate, și publicitatea ce li se face. Trecem pe lângă universități, nu intrăm, turiștilor nu li se permite accesul, pe lângă biserici (aici se poate), magazine cochete (intrăm), cafés și pubs (intrăm și stăm: "G'morning, sir. Ale, beer?"), pomi înfloriți, trecem poduri sub care plutesc pe o apă străvezie ambarcațiuni colorate, pe care le privesc cu jind, traversăm strada aiurea, asigurându-ne continental din stânga pe când mașinile frinează disperat venind din dreapta, și ne întoarcem la Bodleian Library. Nici aici n-ar prea fi voie de pătruns, cu tot ausweis-ul nostru de bibliotecari româno-britanici, dar eu profit de faptul că se toarnă un film în premise, un drac din mine profită de faptul că i-am turnat o bere, și, cu ochii în geantă, căutând ziua de ieri, le comedien Radu Tataruca trece fraudulos pe sub nasurile țâfnoase ale custozilor. (M-a încercat o teamă : nu cumva tot așa de important oi fi arătând și eu în biblioteca mea de acasă?).

Pătrund ca-ntr-un templu și se infioară pielea pe mine așa cum mi s-a întâmplat mai apoi când am intrat în St Paul's Cathedral. Ceea ce știam deja era că sunt în una din cele mai vechi și mai importante

biblioteci de referințe britanice. Faima ei o fac mai cu seamă colecțiile de manuscrise orientale, de literatură engleză, istorie locală și tipărituri timpurii. Biblioteca a fost întemeiată de Thomas de Cobham pe lângă Universitatea din Oxford (fundată cu peste 900 de ani în urmă de Henry I, regele savant. Au învățat aici, între atâta amar de lume, tot felul de nume, dar mie acum îmi vin în minte - capricios - Oscar Wilde, Richard Burton, Bill Clinton și Margaret Thatcher). Am intrat în încăperea pe care a inzebrat-o cu cărți și mobilier, la 1450, Humphrey, duce de Gloucester. După o perioadă vitregă, biblioteca a fost restaurată și redeschisă la 1602 de Sir Thomas Bodley. Francis Bacon îi trimite o copie din *The Advancement of Learning*, elogându-l: "ați construit o Arcă pentru a salva învățătura de la Potop". Prin Press Licencing Act din 1662, instituția are depozit legal pentru tot ce se tipărește în Anglia, azi deținind peste 4.200.000 de volume și 50.000 de manuscrise.

Norocul mi-a suris numai în Old Library, Radcliffe Camera, New Library ca și celelalte patru filiale rămân pe altă dată.

Sediul Asociației pentru Specialiști din Biblioteci și Informație e în Ridgmount Street, Londra. Numărând acum peste 25.000 de membri, instituția a fost fondată în 1877, fiind a doua în lume ca vechime. Le-au luat-o americanii înainte doar cu un an. Forul se îngrijește, din interior, de prezentul și viitorul unei vaste rețele de biblioteci. Printre altele, asociația s-a implicat într-o campanie victorioasă pentru protejarea bibliotecilor școlare și de copii, a făcut lobby - profitabil - pentru National Lottery, oferă consultanță în domeniul legislației EU și al legii copyright, în general, promovând rolul informației ca motor al progresului. În tihna unei cafele bune și a unei țigări, am convenit noi între noi, oameni de bibliotecă, asupra misiei comune: am considerat cele trei verbe primordiale; dacă pentru a fi și a avea e răspunzător Dumnezeu, la a ști, facem și noi, bibliotecarii, un pic de umbră pământului. Asociația se face auzită - și ascultată - atât în comunitatea locală, cât și la guvern - și prin "LA Record", cu apariție lunară, "Library Technology" - cinci ediții pe an, "Vacancies Supplement", editând încă alte vre-o 200 de titluri. Un program inteligent al asociației e fără îndoială și Investors in Information, cu avantaje mutuale pentru biblioteci - surse - și beneficiarii investitori. Un *give me five* între pragmatism și filantropie.

British Council în Londra se află între Trafalgar Square și St James Park. Vizităm întâi

MERIDIAN: CONTACTE EXTERNE

R. Tataruca: While in Britain

birourile care furnizează informații privind structura, funcțiile și serviciile oferite. Punctul maxim de solicitare din exterior îl constituie datele privind studiul în Marea Britanie. Ținând seama de intensul briefing ce ni se face constant prin corespondență, nu aflăm cine știe ce noutăți, în schimb cunoaștem oameni. De acum scrisorilor, fax-urilor, telefoanelor primite de aici, le voi asigna un chip, un zâmbet, un tic. Răsfoiesc "News", buletinul Biroului Central pentru Vizite și Schimburi Educaționale și, alunecând la altele, mă mir încă o dată, generalizând, de modul eficient, elegant și nemincinos în care își face publice serviciile fiecăre instituție sau întreprindere, fie mare, fie mică. E drept că n-am văzut tot, n-am cumpărat tot și n-am gustat tot. Da', indoieli, parcă tot n-aș avea.

Discutam despre programele educaționale ale Biroului. Atât Leonardo cât și Comenius sunt componente ale programelor EU de educație și țintesc la cooperarea transnațională pentru fructificarea experienței europene. Regatul vinde educație și nu o face deloc rău. Ne punem la curent și cu altele: The British Council - Patron, Her Majesty The Queen, Vice-Patron, His Royal Highness The Prince of Wales - are reprezentanțe în 228 de orașe din 109 țări (actual 1996), întreține 185 de biblioteci cu 500.000 de membri, a ajutat peste 18.000 de tineri să ia parte la programe de schimb.

*

Paul Theroux, un american (cu 11 ani de rezidență în Londra) ce a călătorit în jurul Britaniei, cu un picior în apă și unul pe uscat, a scris că regatul e țara cea mai vizitată (v. The Kingdom by the Sea). Eu aș fi jurat pentru Italia sau Grecia. Fără temei de comparație, i-am dat însă dreptate: aruncat din avion în metro și de acolo expulzat la suprafață în Queensborough, City of Westminster, m-am trezit în Babylon. După nici un minut, am auzit vorbindu-se și românește.

Londra. Cel mai mare oraș al Europei. Când am ajuns pe Fleet Street, pe Canon Street sau în St James Park, i-am zis altfel: un superlativ locuit.

*

Anglia e frumoasă. E curată, veselă și îmbietoare. Ba, nici săracă parcă n-ar fi. Și e politicoasă de nu se mai poate: dai, primești, totul e cu mulțumesc, cu zâmbet și cu mai poftim.

*

Este britanicul altfel de homo politicus decât europeanul de dincoace de Canal? Ce a determinat specificul insular? Faptul că Britania e izolată de continent, chiar și azi cu tot Eurotunelul, o face greu de invadat, aceasta contribuind la o dezvoltare politică

aproape neîntreruptă. După 1066 normanzii au impus un sistem de administrare în care nobilii au contrabalansat puterea regală. Pe când Franța a mers pe calea absolutismului, nobilii englezi și-au blocat regele la 1215 cu Magna Carta (în care totuși termenii libertate ori democrație lipsesc). Destinat inițial să colecteze taxe pentru campaniile pe continent, Parlamentul și-a găsit treptat rolul de garant al limitării atribuțiilor regale. Ruptura lui Henry VIII cu Roma a scutit Anglia de spasmele anticlericale ale Europei latine. Începând cu sec. XVII, Parlamentul devine centrul puterii politice britanice.

Constituția e o colecție de tradiții, legi, carti și statute. Monarhul este capul simbolic al statului, deasupra frământărilor politice interne. (Singurul suveran european care azi păstrează ceva putere politică activă e regele Spaniei). Camera Lorzilor a scăzut și ea în importanță. Camera Comunelor poate fi privită ca un colegiu de electori care alege Cabinetul, lucrând în sesiuni pentru a aproba (sau respinge) legile propuse de acesta. Dezbaterile aprinse sunt favorizate și de proporțiile sălii, prea mică pentru cei 635 MP și backbenchers.

Nici-un statut nu poate fi declarat neconstituțional în regat.

Societatea încă reflectă tranșante diferențe de clasă. Un pilon al sistemului de clase îl constituie "public schools" (citește private). În ele tinerii deprind atitudini elitiste. Trei pătrimi din MP conservatori provin de aici. Public schools (Eton, Harrow, Rugby, St Paul's) plus Oxbridge (prescurtare de la universitățile Oxford și Cambridge) sunt o caracteristică a hemi-miticului "Establishment" britanic, un termen pentru elitele conducătoare. Cu toate astea, în politică diferențele de clasă nu sunt totul.

Britania e de mult citată ca un model de legitimitate, autoritate, deferență, civilitate și pragmatism. Un spin veninos e problema veche de opt secole a Ulsterului, un conflict civil de "joasă presiune" cu nici-un final previzibil.

*

Bibliotecile sunt instituții importante pentru comunitate. Au buget, au dotări, au personal, au facilități: Motivul? Ce e rezonabil nu trebuie justificat.

Kensington Public Library. Chelsea, Londra. Holul. Un avizier, printre altele (complete, la zi, elegante), cu anunțuri diverse ce pot interesa pe cititori. O mică publicitate, care la noi se lipește pe ușa blocului, pe stîlp, pe gard, are aici un loc privilegiat, ușor identificabil; informației conservate în carte i se adaugă ceva proaspăt și neconvențional. Printre altele, discutăm despre recuperarea împrumuturilor întârziate.

MERIDIAN: CONTACTE EXTERNE

R. Tataruca: While in Britain

După avizările regulamentare, bibliotecarii fac teren, nelăsându-se până când nu iau publicația îndărăt sau nu obțin contravaloarea ei.

Secția pentru copii (aveam a întâlni nuanțe ale acestui tablou la mai toate bibliotecile vizitate): mame în fotolii ori pe perne mari și comode întinse pe pervazele late ale ferestrelor sau chiar pe jos printre prunci în cărucioare, țânci de-a bușilea, cei mai măricei, chipurile cumiști și serioși, cărți în rafturi ori vraște pe podea, cam galăgie și niște îngeri de bibliotecare; ce scrișnete de roți dințate, ce ruperi de șuruburi ori fi fost în spatele surisului răbdării lor. Panorama în sine rămâne însă adorabilă. Aș vrea să fac poze dar trebuie să am acordul general. Nu mă văd mergând din mamă în mamă pentru a-l obține și renunț.

Ghidul e un pensionar, fost angajat al bibliotecii. Facem ce facem și ajungem la calculatoare, unde se discută despre calculatoare așa cum un grup de proaspeți automobiliști se întrețin obsesiv despre mașinile lor. Unii dintre noi se consideră mai informați și mai informatizați decât restul și nu se pot abține să nu-și afișeze superioritatea. Mă bucur că pot să-mi țin gura. Un timp.

Mi-aduc aminte acum, când unii domni scriitori, ziariști și alți lit(ter)ermen ieșeni și-au ridicat poalele-n cap, că pe avizierul de care vorbeam era o notiță, appendice la nu mai știu ce informație: C.P.Scott, The Guardian's influential editor from 1871 to 1928, said on the newspaper's 100th anniversary: "Comment is free but fact is sacred". Pe românește, ce e citat ar fi: comentariul e liber dar faptele sunt sacre. Nu că am avea noi o presă emotivă, iar britanicii sunt first class în bransă. Dar, vorba lui Arghezi, parcă mereu învățăm fără învățare de minte. Și-mi mai explic de ce la ei nu e nevoie de o lege a presei.

Ajung la Leeds cu Flying Scotsman intercity, care, chiar dacă nu zboară, oricum

rușinează tot ce circulă pe autostrada Sud - Nord, pe lângă care trecem din vreme în vreme. Aici voi întâlni cunoștințe mai vechi, Gary Holmes, decan la Leeds

Metropolitan University, Claire Stoney și Valerie Tarbitt, profesoare. De fapt, Val nu e, și primesc și din parte-i niște cadouri și o scrisoare în care îmi urează bun venit și-mi spune că va ridica în sănătatea mea un pahar de Rioja în căsuța ei montană de vacanță, din sudul Spaniei, unde pleacă de obicei în weekend. De!

Ce am văzut aici?

Beckett Park Campus, donat către / inobilat de Leeds Metropolitan University, e o colină pe care, într-un spațiu imens, sunt răsirate clădiri, vechi, dar

bine conservate, edificii noi, terenuri de golf sau pentru alte sporturi, multă vegetație. Studenții autohtoni sau străini nu pot tânji decât cel mult de dorul casei, în rest având niște condiții de studiu și recreere! Trecem prin biblioteci (deși e vacanța, au destul public dar nicăieri nu am văzut coadă). Într-un birou de achiziții, întreb niște bibliotecare cam de vârsta mea dacă sunt mulțumite de retribuție; mă așteptam la un cor de văicăreli. Da de unde: "Hm, merge". E drept că nu sunt plătite ca cei din bibliotecile speciale sau specializate (ale unor ministere, fundații, institute de cercetare ori mari companii), dar nici în bibliotecile universitare nu e rău. Ne întorc întrebarea și le arunc sec o sumă de două cifre în dolari. Reflex, continuă: "Bine, dai cât e o pâine?". Le spun - ajuns acasă descopeream că se dublase prețul - și se uită la noi consternate... Aveam să aflu că și la ei părerea cvasi-generală e că bibliotecarul e persoana plătită de stat să stea la servicii și să citească. Ca și în alte părți, lumea se întrece în amabilități, încearcă să-și aducă aminte ce știe despre România (destul de puțin: Hagi, naționala de fotbal, revoluție, Ceaușescu, Nadia, Eliade, Ionesco, Cioran). Le arătăm ilustrate cu imagini din țară, facem un pic de istorie și geografie românească, dar sunt sigur că ceea ce vor reține va fi raportul salariu-pâine.

*

Într-o noapte frumoasă, la Harrogate, am văzut cometa. Eram după cina la Gary acasă, ieșisem să facem câțiva pași înainte de întoarcerea cu mașina lui Clare la Leeds. Cineva întreabă cât e de cuminte să te plimbi noaptea pe străzi. Se pare că nu e mai periculos decât la noi. În prima săptămână, am hoinărit ore în șir să văd London by night. Doi sau trei vagabonzi mi-au cerut politicos o țigară ori niște mărunțiș. Le dai, îți mulțumesc frumos, nu le dai, se scuză și te lasă în pace. Apoi, ceva tineri infierbântați, ieșind din discotecă, admonestați prompt de patrulă de poliție ce apăreau ei știu de unde și, cam atât... A, da, au fost și niște doamne care deși, evident, nu mă cunoșteau, erau îngrijorate dacă am unde dormi.

*

La Boston Spa Document Supply Centre stăm doar câteva ceasuri. Vizităm depozitele, ni se demonstrează cum se face împrumutul internațional, de la primirea cererii la recuperarea publicației, suntem invitați la restaurantul bibliotecii. Bibliotecă e impropriu. E uzină, fabrică, trust, combinat, e Tehnologia împărțind între cititor și carte. Gazdele noastre știu deja mai multe despre noi dar desigur nu atâtea câte știu Sue și Jane de la Consiliul Britanic din Manchester, care ne caută la Princess Hotel, în seara sosirii noastre în oraș. Cum să nu știe, nu erau nici trei

MERIDIAN: CONTACTE EXTERNE

R. Tataruca: While in Britain

săptămâni de când dansasem cu ele la Sinaia.

Clădirea celui de-al doilea sediu al British Council, în Medlock Street, e formidabilă. Pentru că am cam căscat ochii prin vitrine, ajungem aici la zece minute dincolo de ora din program. N-aș spune că nu simt că ni s-a contabilizat nițel de către ghida, după schimbul incipient de amabilități, această întârziere. Pe bună dreptate. Noi ne-am cerut scuze cu toată sinceritatea, în fraze frumoase, dar e posibil ca cineva să nu fi fost suficient de sincer, căci biete doamne i s-a făcut vizibil rău în următoarele minute, la vre-o jumătate de oră, părăsindu-ne cu totul. Am umblat din departament în departament, în holuri spațioase, cu birourile despărțite de panouri joase ori pereți de sticlă. Ni s-a făcut la fiecare din ele, ca și la Londra, un briefing asupra stadiului actual și proiectelor globale și regionale ale Consiliului Britanic. Constatăm că România, începe să aibă o pondere oarecare, individualizându-se, în aria multicoloră a țărilor central (unde apare în statisticile British Council) și est-europene.

*

Ultima vizită oficială la Manchester, o facem la Biblioteca Centrală. Tot singuri. Începe să ne îngrijoreze starea sănătății ghidei noastre mancuniene (termen probabil inexistent într-un dicționar românesc; *Mancunium* era numele roman al orașului). Biblioteca seamănă în multe privințe cu cea universitară din Iași. Un funcționar amabil ne duce peste tot: imprumut, depozite (cinci cărți în română la secția literatură), periodice (nici-un ziar românesc), legătorie, Chinese Library, Braille Library. Ajungem într-un târziu și la teatrul (adevărat) al bibliotecii.

*

Fine. Încă două zile londoneze de magazine (o colegă cumpără bizar o stropitoare de grădina), muzee, biserici, St James Park, Kensington Gardens, Hyde Park (cineva pronunță convins "haide-n parc").

Heathrow - Otopeni, trei ore de zbenguială deasupra Europei (dau un Airbus pe un Flying Scotsman) și aterizăm într-un București al cărui cer ne udă cu toată ploaia care ne-a iertat în Anglia.

17

